

O pryszczycy, drogach zakażenia i ochronie zwierząt przed chorobą

Źródło: <https://www.wetgiw.gov.pl/nadzor-weterynaryjny/o-pryszczycy>

Pryszczycyca (*Foot and mouth disease* – FMD) jest zakaźną i zaraźliwą chorobą zwierząt parzystokopytnych domowych oraz dzikich. Na zakażenie najbardziej wrażliwe jest bydło, następnie świnie, owce i kozy. Chorobę wywołuje wirus z rodzaju *Aphtovirus* należący do rodziny *Picornaviridae*.

Kraj, w którym wystąpi FMD, narażony jest na bardzo duże straty ekonomiczne w przemyśle mięsnym oraz hodowli. Straty te powodowane są upadkami zwierząt z gatunków wrażliwych, kosztami likwidacji ognisk choroby oraz wypłacanych odszkodowań, a także wstrzymaniem obrotu i eksportu zwierząt z gatunków wrażliwych, mięsa tych zwierząt oraz produktów pozyskiwanych od tych zwierząt.

Ludzie są wrażliwi na zakażenie, jednakże pryszczycyca u ludzi nie jest śmiertelna i zwykle przebiega łagodnie. Ludzie zarażają się w wyniku bezpośredniego kontaktu z chorym zwierzęciem, jak również spożywając mięso, mleko i niepasteryzowane przetwory mleczne pochodzące od zakażonego zwierzęcia

Drogi zakażenia

Wirus wydalany jest przez zakażone zwierzę na ok. 4 dni przed wystąpieniem u niego objawów chorobowych. Zakażone i chore na pryszczycę zwierzęta wydalają wirus z wydychanym powietrzem, wydzielinami oraz wydalaminami. Największa koncentracja wirusa znajduje się w płynie surowiczym i nabłonku pojawiających się pęcherzy. **Przeżuwacze mogą być nosicielami wirusa nawet do trzech lat.**

Źródła zakażenia:

- zwierzęta chore,
- ślina, mleko i jego przetwory, kał, mocz,
- nasienie i zarodki,
- pasza, woda, żłoby, podłogi, pastwiska, skóra, wełna, ręce i odzież obsługi, środki transportu,
- mięso i jego przetwory,
- odpadki kuchenne.

Ochrona zwierząt przed chorobą

W celu ochrony stada przed wniknięciem wirusa pryszczycy należy pamiętać, żeby zwierzęta wprowadzane do niego pochodziły z wiadomego źródła i były zaopatrzone w świadectwo zdrowia potwierdzające ich pochodzenie i status zdrowotny.

Występowanie pryszczycy w Polsce i na świecie

Ostatni przypadek FMD w Polsce stwierdzono w 1971 r. Polska jest uznana za kraj urzędowo wolny od tej choroby przez [Światową Organizację ds. Zdrowia Zwierząt \(OIE\)](#).

Informacje dotyczące występowania FMD na świecie dostępne są na stronie [OIE](#).

Objawy pryszczycy

- okres inkubacji: 14 dni,
- pęcherzyki i pęcherze występujące na w jamie gębowej, na wargach, języku, w okolicy otworów nosowych oraz na wymieniu, strzykach, w szparze międzyracicowej i na koronkach racic, po ich pęknięciu – nadżerki,
- temperatura ciała podwyższona o 1,5 – 2,5⁰C,
- apatia,
- obfite ślinienie, otwieranie jamy ustnej z charakterystycznym cmokaniem, utrudnione przeżuwanie i utrata łaknienia – w szczególności u bydła,
- spadek mleczności aż do całkowitego zaniku,
- kulawizna jednocześnie na wiele kończyn, sztywny chód,
- nie wielka śmiertelność zwierząt wśród dorosłych,
- zwierzęta młode (cielęta, prosięta, jagnięta) są bardzo wrażliwe i często padają z powodu zapalenia mięśnia sercowego bez innych oznak choroby.

Przebieg choroby

Bydło – przebieg choroby jest gwałtowny. Zakażenie szerzy się błyskawicznie i w ciągu 24-48 h w gospodarstwie mogą chorować wszystkie zwierzęta. Padnięcia dotyczą przede wszystkim młodych zwierząt.

Świnie – choroba rozprzestrzenia się błyskawicznie. U zwierząt obserwuje się trudności ze wstawaniem, występuje wysoka śmiertelność prosiąt ssących. Świnie stojące opierają się bardzo ostrożnie na racicach.

Owce i kozy – rozprzestrzenienie choroby w stadzie jest mniej gwałtowne niż u świń i bydła. Choroba przebiega łagodnie bez wyraźnie zaznaczonych objawów ogólnych i klinicznych. U owiec objawem, który powinien nasuwać podejrzenie pryszczycy jest nagłe wystąpienie kulawizn u znacznego odsetka zwierząt oraz wysoki wskaźnik jagniąt padłych w okresie wykotów.

Zmiany anatomopatologiczne

- zmiany na skórze i błonach śluzowych – pęcherze i nadżerki mogą występować w krtani, oskrzelach, przełyku, żołądka i jelitach, u przeżuwaczy w przedżołądkach, zwłaszcza na fałdach żwacza,
- u młodych zwierząt – powiększenie i zwyrodnienie mięśnia sercowego, w sercu obserwuje się naprzemienne występowanie jaśniejszych i ciemniejszych pól (serce tygrysie).

Diagnostyka różnicowa

Bydło

- choroba błon śluzowych – biegunka, wrzody wielokształtne, nieregularne (przy pryszczycy – zaokrąglone), niewielka zaraźliwość,
- [choroba niebieskiego języka](#) – zmiany, a następnie wrzody w pysku i na kończynach, owrzodzenie opuszki zębowej i niekiedy końca języka, ronienia, temperatura do 42°C,
- głowica bydła – temperatura powyżej 41,5°C, owrzodzenia w całej jamie ustnej, śluzowo – ropny wyciek z nozdrzy, uogólnione powiększenie węzłów chłonnych, obustronne zapalenie rogówki, chorują pojedyncze zwierzęta,
- grudkowe zapalenie jamy ustnej – grudki na wargach, zmiany martwicowo – wrzodziejące pierścieniowe na języku, pod językiem i na dziąsłach, na ogół chorują zwierzęta poniżej 4 tygodnia życia, czasami do 6 miesiąca życia,
- pęcherzykowe zapalenie jamy ustnej – pęcherzyki, a następnie wrzody na błonie śluzowej jamy ustnej, koronce i w szparze międzyracicowej, chorują również koniowate,
- pomór bydła – owrzodzenia na błonie śluzowej jamy ustnej, biegunka, odwodnienie, potem zaparcia, bardzo duża zaraźliwość, śmierć w ciągu 7-12 dni,
- zakaźne zapalenie nosa i tchawicy – owrzodzenie na pysku i języku, zmiany chorobowe obejmują również gardło i tchawicę, ropa na krawędziach nozdrzy.

Świnie

- nekrobaciloza (choroba cementowa) – występuje u zwierząt utrzymywanych w złych warunkach higienicznych, zmiany głównie na kończynach, rumień, następnie wrzody także na podszwie, poduszeczkę podszwowej i stawach palczków,
- oparzenia spowodowane przez substancje żrące – wrzody powierzchniowe podszwy, czarne tkanki,
- uczulenie spowodowane substancjami światłoczułymi pobieranymi z pokarmem – pęcherzyki, a następnie wrzody powierzchniowe na ryku, uogólniony rumień,
- [choroba pęcherzykowa świń](#) – niższa zaraźliwość, padnięcia głównie wśród osobników dorosłych i tuczników,
- pęcherzykowe zapalenie jamy ustnej – chorują także koniowate.

Owce i kozy

- niesztowica – liczne pęcherze na języku, pęcherze wypukłe, krosty owrzodzone w centrum, chorują młode owce rzeźne i owce karmiące,
- nekrobaciloza – głębokie wrzody w pysku, intensywny ślinotok,
- kulawka – zmiany ograniczone wyłącznie do kończyn, gnilny zapach, rany ziarninujące i nadkażone na koronce racic lub w szczarze międzyracicowej,
- [choroba niebieskiego języka](#) – obrzęk warg, powiek i małżowin usznych, silne zaczerwienienie błony śluzowej policzków i jamy nosowej, drobne wybroczyny pod śluzówką jamy ustnej i

nosowej, owrzodzenie warg, opuszki zębowej oraz w niektórych przypadkach języka, przekrwiony, obrzękły, siny i wystający z jamy ustnej język,

- pomór małych przeżuwaczy – rozległe owrzodzenia pyska, biegunka, zapalenie płuc, wysoka śmiertelność
- ospa owiec – duże grudki w pysku i innych częściach ciała, wyciek z nosa, ślinotok, gorączka.